

Jarosław Koral

Sprawozdanie z sympozjum pt. "Caritas - zawód czy powołanie?" oraz z uroczystości nadania księdzu biskupowi doktorowi Paulowi Nordhuesowi doktoratu honoris causa Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie

---

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 4/1, 220-223

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

motyw tańca, koła czy też motyw krzyża jako symbole jaźni, które przecież występują chronologicznie wcześniej niż gnostycyzm.

Ks. Tadeusz Kołowski,
Ks. Tomasz Skibiński
Ks. Andrzej Strękowski

Sprawozdanie z sympozjum pt. *Caritas – zawód czy powołanie?* oraz z uroczystości nadania księdzu biskupowi doktorowi Paulowi Nordhuesowi doktoratu honoris causa Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie.

W dniach 8 – 9 października 1996 roku, w auli Warszawskiego Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego, odbyło się sympozjum naukowe pt. *Caristas – zawód czy powołanie?* Organizatorami tego spotkania była Caritas Polska i Studium Caritas Wydziału Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Uroczystego otwarcia sympozjum dokonał Dyrektor Caritas Polska ks. dr Wojciech Łazewski, który powitał wszystkich gości, prelegentów i uczestników tego spotkania.

Pierwszym punktem sesji przedpołudniowej było nadanie na wniosek Wydziału Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych ATK doktoratu honoris causa ks. bp. dr Paulowi Nordhuesowi z Paderborn. Rektor uczelni ks. prof. dr hab. Roman Bartnicki, w imieniu Senatu i całej społeczności uczelnianej serdecznie powitał Doktoranta i Jego Gości. Następnie Dziekan Wydziału KNHiS ks. prof. dr hab. Heryk Skorowski wygłosił następującą *Laudację*:

„Bp Paul Nordhues urodził się 8 II 1915 roku w Dortmundzie (Archidiecezja Paderborn). Po studiach teologicznych, zakończonych w czasie wojny, przyjął święcenia kapłańskie (1941 r.) w Paderborn. Już jako diakon powołany został do wojska i służył jako sanitariusz. Po wojnie sprawował następujące funkcje kapłańskie: wikariusz w Blomberg (1945), wikariusz z Warburg (1946 – 47), wikariusz w Herford (1947–52). W 1956 roku doktoryzował się na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Würzburgu, na podstawie pracy *Der Kirchenbegriff des Louis Thomassin*. Od 1957 do 1961 roku był rektorem Seminarium Duchownego w Paderborn, jak również rektorem Seminarium w Huysburgu, gdzie kształceni byli katolicycy duchowni dla części Archidiecezji Paderborn, która pozostawała w NRD. Od 1961 do 1990 roku był biskupem pomocniczym Archidiecezji Paderborn.

Wielkim i znaczącym dziełem życia bpa Paula Nordhuesa jest Caritas. od 1967 do 1976 roku stał na czele Caritas Archidiecezji Paderborn. Aż do przejścia na emeryturę w 1990 roku był wykładowcą Caritaswissenschaft, czyli specjalnego działu teologii pastoralnej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Paderborn. Jako wykładowca tego Wydziału gościł także w ATK, z wykładem na temat związków pracy charytatywnej i duszpasterstwa. Ta tematyka stała się też tematem wiodącym naukowych publikacji bpa Paula Nordhuesa. Na 161 publikacji naukowych, w przeważającej większości Autor podejmuje i głęboko analizuje pracę charytatywną. Główne przemyślenia Autora w zakresie tej problematyki można sprowadzić do kilku fundamentalnych tez:

1. Caritas w najgłębszej swej istocie jest miłością służebną, w której człowiek doświadcza nie tylko określonej materialnej pomocy, ale ostatecznie też własnego zbawienia. Oznacza to, że każda działalność charytatywna powinna mieć na celu z jednej strony konkretną pomoc socjalną człowiekowi w potrzebie, z drugiej zaś umożliwić osobie jej rzeczywisty rozwój, samorealizację oraz odnajdywanie sensu życia. W ten sposób służba charytatywna urzeczywistnia „Kościół służebny”, w którym wraz z pomocą osobistą, materialną i finansową przekazywane jest zbawiające Słowo Boże.

2. Tak rozumiana Caritas jest koniecznym obowiązkiem Kościoła jako wspólnoty i wszystkich ich członków. Oznacza to, że pomoc charytatywna nie jest wyjątkowym czy nadzwyczajnym działaniem Kościoła, ale integralną częścią i samą istotą szeroko rozumianego duszpasterstwa. Inaczej mówiąc, bez Caritas działalność Kościoła jest poważnie zubożona. Jest sprawą oczywistą, że Caritas nie musi zajmować się wszystkimi problemami społecznymi. Chodzi jednak o to, by jak najlepiej czynić to, co możliwe, bez odmawiania prawa do tej działalności innym grupom, związkom i wspólnotom.
3. Caritas jako istotny element duszpasterstwa jest nie tylko obowiązkiem, ale także niezbywalnym prawem Kościoła. W tym miejscu w publikacjach naukowych Autor dotyka relacji Caritas – Państwo. Zdaniem bpa Nordhuesa Państwo, zgodnie z zasadą pomocniczości musi uznawać inicjatywy innych grup na rzecz niesienia pomocy społecznej. Oznacza to, że totalitaryzm Państwa w tej dziedzinie byty niesprawiedliwością. Z kolei Caritas wypełniając swoją funkcję pełni ważne zadania społeczne, a nawet społeczno-polityczne. Przyczynia się bowiem do poprawy istniejących struktur i stosunków społecznych. Z tej racji Kościół, poprzez działanie Caritas, musi szukać kontaktów ze społeczeństwem, politykami i państwem.
4. Caritas jako forma działalności Kościoła nie może być zburokratyzowana. Autor jest przeciwnikiem zburokratyzowanych central i struktur. Jego koncepcja Caritas nawiązuje do pracy oddolnej prowadzonej w poszczególnych parafiach, z wielką aktywnością ludzi świeckich. Oznacza to, że praca charytatywna dokonywać się winna przede wszystkim w parafiach, ale zawsze we współpracy z innymi instytucjami, niosącymi konkretną pomoc człowiekowi. Z drugiej strony, Caritas potrzebuje jednak pewnego stopnia zorganizowania, by nie stać się czymś nieistotnym wobec świadczeń społecznych innych instytucji.

Bp Paul Nordhues do dziś publikuje, zwłaszcza w czasopiśmie „Caritas” (kilkanaście tomów tego periodyku przekazał dla biblioteki ATK), podejmując nowe aspekty zagadnienia Caritas, w tym jego antropologiczne i teologiczne uzasadnienia. Analiza publikacji bpa P. Nordhuesa pozwala zasadnie wnioskować, że Autor jest uznanym na arenie międzynarodowej znawcą teorii pracy charytatywnej jako integralnej części duszpasterstwa Kościoła.

Oprócz zagadnień naukowych, podejmowanych we wspomnianych publikacjach na temat Caritas, bp P. Nordhues angażował się w liczne działania praktyczne w tym zakresie. W tym miejscu wspomnieć należy jego działania na terenie Polski, a mianowicie pomoc materialno-finansową na rzecz diecezji: katowickiej, pelplińskiej, kozalińsko-kołobrzeszkiej, gdańskiej oraz na rzecz Zakładu dla Niewidomych w Laskach.

Z racji zasług bpa Paula Nordhuesa na polu teoretycznym i praktycznym w dziedzinie Caritas, a także z racji licznych związków z Caritas Polska, jak również z racji cennych inspiracji i rad w ukierunkowaniu Studium Caritas na Wydziale Kościelnych Nauk Historycznych i Społecznych, wreczamy Czcigodnemu Gościowi dyplom doktora honoris causa Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie”.

Po wręczeniu dyplomu, chór ATK wykonał staropolską pieśń: *Gaude Mater Polonia*, a następnie głos zabrał Dostojny Doktor. Na początku swego wystąpienia serdecznie podziękował ATK i Senatowi za otrzymany tytuł doktora honoris causa. Ponieważ wykład Dostojnego Gościa był obszerny, przytaczamy jego najistotniejsze tezy:

„Próbowałem zawsze, stojąc na fundamencie wiary i obowiązku urzędowego jako biskup odpowiedzialny za Caritas, poważnie traktować Pismo Święte z jego przykazaniem miłości i teologię z jej pastoralnymi wskazaniem. Próbowałem wspólnie ze Związkiem Caritas Diecezji Paderborn, którego byłem przewodniczącym, z księżmi i świeckimi zaangażowanymi w pracę charytatywną oraz z katedrą wiedzy charytatywnej przy Wydziale Teologicznym Uniwersytetu w Paderborn, odpowiedzieć na Boże przykazanie miłości bliźniego (...) Bardziej niż zaszczytu, który mnie spotkał cieszę się

z faktu powołania w Warszawie Studium Caritas. Wraz z życzeniami pozwolę sobie przekazać nieco doświadczeń niemieckich, które wydają mi się istotne i ważne. Najistotniejsza jest teologiczna motywacja, wynikająca wprost z Pisma Świętego. Bez tego fundamentu wiary Caritas zatracą swój charakter (...) Jako ostrzeżenie, chciałbym przytoczyć pewien fakt z lat sześćdziesiątych. Siły liberalne i socjalistyczne w Niemczech dążąc do wymuszenia zmian w Kościele przeciwstawiły się np. idei miłosierdzia, jako dodającej otuchy ubogim i uniemożliwiającej działania typu rewolucyjnego. Kościół i Caritas musiały ten napór przetrzymać i niejako uzasadnić konieczność miłosierdzia. Brutalne reguły gry obowiązujące w tak zwanym wolnym świecie pokazują bowiem, ku czemu zmierza społeczeństwo niemilosierne. To, co my musieliśmy utrzymać wtedy, może się teraz na wschodzie Europy swobodnie rozwijać. Naturalnie tylko na zdrowym teologicznym fundamencie.

Bóg napełnia człowieka swoim Duchem i obdarza go siłą do czynienia miłosierdzia. Aby to działanie umocnić i podtrzymać dał On w Starym Testamencie przykazanie miłości. W Nowym Przymierzu Chrystus podjął to przykazanie i pogłębił w wizerunku miłosiernego Ojca, a także poprzez samo Wcielenie, które oznacza przyjęcie pełni człowieczeństwa i jego wyniesienie do Ojca. Poprzez zesłanie Ducha Świętego – który jednoczy ochrzczonych w Jezusie Chrystusie i z Chrystusem, miłosierdzie świadczone jest zarówno człowiekowi, jak i samemu Chrystusowi. W Ofierze Eucharystycznej uczestniczą tak potrzebujący pomocy, jak i pomagający, zjednoczeni w Chrystusie, wspólnie wielbiący i błagający Miłosiernego Ojca (...)

Sobór Watykański II powiedział wiele na temat zasad etyki społecznej i Caritas, używając wszakże tego ostatniego pojęcia w różnorodni sposób. W *Dekrecie o apostołstwie świeckich* i w konstytucji *Gaudium et spes*, przypisuje Kościołowi obowiązek pracy charytatywnej. Służba ta jest więc zarówno obowiązkiem, jak i niezbywalnym prawem Kościoła. Odnosi się ona do wszystkich ludzi i wszelkich ich potrzeb (...) Najnowsze jeszcze nie zamknięte wydanie *Leksykonu Teologii i Kościoła* omawia pod hasłem Caritas tylko krótko i pobieżnie pojęcie i teologię caritas, jednakże szczegółowo zajmuje się prawną sytuacją Związków Caritas. Z jednej strony staje się widocznym, jak bardzo zakres działalności charytatywnej został poszerzony w najróżniejszych obszarach, ale z drugiej strony ciśnie się pytanie, czy szczupły fundament teologiczny pozostanie nośnikiem Caritas, czy też zostanie wyparty całkowicie przez nauki społeczne, etykę społeczną, antropologię, socjologię lub pedagogikę (...)

Aktualnie tocząca się dyskusja w Niemieckich Związkach Caritas, daje powody do obaw, czy służba charytatywna nie przeistoczy się w zwykłą służbę socjalną, tracąc w ten sposób swoją podstawową specyfikę. Byłoby to dla Caritas fatalne. Potrzebuje więc ona pilnie prawdziwego teologicznego ugruntowania i współpracy różnych sił: świeckich, księży i osób zakonnych. Potrzebuje duchowego wsparcia płynącego z Eucharystii i Pisma Świętego. Caritas może pracować efektywnie z uwzględnieniem aktualnego rozwoju społeczno-politycznego, lecz nigdy nie może się oderwać od swojego zasadniczego źródła jakim jest Jezus Chrystus (...)"

Po wygłoszeniu interesującego wykładu, nowy Doktor ATK otrzymał liczne telegramy gratulacyjne. Osobiście Dostojnemu Gościowi złożyli gratulacje: Ksiądz Arcybiskup Marian Przykucki i ksiądz Prałat Henryk Jankowski. Na zakończenie chór akademicki wykonał pieśń, a Goście udali się na posiłek.

Sesji popołudniowej pierwszego dnia obrad przewodniczył ks. bp J. Jezierski, przewodniczący Komisji Charytatywnej Episkopatu Polski. Jako pierwszy głos zabrał ks. bp W. Kenney z Götteborga, który obecnie piastuje stanowisko przewodniczącego Caritas Europa. Jego referat skupił się na przedstawieniu nowej sytuacji społecznej w Europie po 1989 roku. Referent także przedstawił reakcję Kościoła na zaistniałe zmiany, zwłaszcza w kontekście działalności Caritas. Zaręsywał także perspektywy działalności Caritas w przyszłości ze szczególnym uwzględnieniem roli Polski w regionie wschodnim Europy.

Drugim prelegentem był prof. H. Pompey, dyrektor „Institut für Caritaswissenschaft und Christliche Sozialarbeit” na Wydziale Teologii Praktycznej Uniwersytetu we Freiburgu. Podzielił się on refleksjami na temat roli osoby Jezusa Chrystusa, jako podstawowej siły i źródła w pracy charytatywnej. Podkreślił, że właściwie pojęta wiara nie jest jedynie teorią dającą wgląd w problemy ludzkiego cierpienia, biedy, czy choroby. Chodzi przede wszystkim o to, by osoba niosąca pomoc znalazła w niej swoje najgłębsze uzasadnienie do niesienia miłosierdzia innym. Zarówno człowiek cierpiący, jak i ten który mu pomaga, zmagają się z egzystencjalnymi problemami życia i pytaniami o jego sens i cel. Tylko w Chrystusie – Drodze, Prawdzie i Życiu, można znaleźć odpowiedzi na te pytania.

W drugim dniu sympozjum obradom przewodniczył zastępca Dyrektora Caritas Polska – o. H. Antosiewicz. Jako pierwszy głos zabrał Prodziekan Wydziału KNHIS ks. prof. dr hab. J. Myszor, który w swoim wystąpieniu przedstawił historyczną panoramę stowarzyszeń charytatywnych katolików świeckich w Polsce w XIX i XX wieku, na przykładzie Konferencji Św. Wincentego a'Paulo. Szeroko omówił genezę i rozwój tych konferencji oraz ukazał podstawowe cele działania stowarzyszeń wincentyńskich.

Drugim referentem był doktor nauk medycznych J. Putz, kierownik Zakładu Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego w Warszawie. Tematem jego wystąpienia była charakterystyka procesów biologicznych i społecznych, które wpływają na starzenie się człowieka (starość fizjologiczna i patologiczna). W drugiej części przedstawił węzłowe zagadnienia dotyczące organizacji życia, opieki i pracy socjalnej z ludźmi starszymi ze szczególnym uwzględnieniem roli i miejsca pracownika socjalnego.

Ostatni referat, którego autorem był mgr T. Kamiński – asystent na Wydziale KNHIS, dotyczył etycznych aspektów pracy socjalnej. Autor swoje refleksje skoncentrował na podstawowych zasadach etycznych, jakie powinny obowiązywać w kontaktach międzyludzkich, zwłaszcza w relacjach pomagający – przyjmujący pomoc. Rozważania te dotyczyły także instytucjonalnego wymiaru działań pomocowych i występujących w tej płaszczyźnie dylematów moralnych.

W ramach dwudniowej sesji, wspólnym wysiłkiem referentów, zaproszonych gości i uczestników sympozjum, starano się znaleźć najbardziej adekwatną odpowiedź na postawione pytanie: *Caritas – zawód czy powołanie?* Obrady zakończył o. H. Antosiewicz, który podkreślił znaczenie i rangę sympozjum dla dalszej pracy charytatywnej i działalności Caritas w Polsce.

ks. Jarosław Koral

Sprawozdanie z działalności Koła Naukowego Historyków Kościoła przy ATK w roku 1996

Rok 1996 był kolejnym, czwartym rokiem działalności Koła Naukowego Historyków Kościoła przy ATK. Zainaugurował go wykład Dariusza Chodynieckiego poświęcony kapelanom Ludowego Wojska Polskiego. Prelegent zwrócił uwagę na trudne warunki bytowania i pracy duchowieństwa wojskowego. Szeroko omówił kwestie posługi kapłańskiej w czasie walki zbrojnej, różnego rodzaju potyczek i licznych akcji partyzanckich. Na koniec przedstawił stosunek władz ludowych do instytucji księży wojskowych, jako o samodzielnej jednostki kościelno-prawnej podległej biskupowi polowemu a podporządkowanej Ministerstwu Obrony Narodowej. Wykład wywołał ogromne zainteresowanie i dyskusję słuchaczy. Posiedzenie zakończył występ mgr Adama Dziuroka. Zaprezentował on wybrane recenzje książek z historii najnowszej Kościoła m.in. *Tajne dokumenty państwo – Kościół 1960 – 1980* wyd. Aneks oraz *Wygnanie* autorstwa Andrzeja Grajewskiego.